

АНОТАЦІЯ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ ВІЛЬНОГО ВИБОРУ СТУДЕНТА-МАГІСТРА «ПЛЕЙСТОЦЕН (ЧЕТВЕРТИННІ ВІДКЛАДИ) УКРАЇНИ»

1. Мета: поглиблення та розширення знань про типи відкладів, які вкривають поверхню України потужністю 20м і більш, їх стратиграфію, генезис, природні умови формування в теплі, холодні і льодовикові періоди плейстоцену, методи спряженого аналізу четвертинних відкладів, основні події плейстоцену і закономірності формування ландшафтних зон України

2. Компетентності : Інтегральні компетентності: Знання історії розвитку сучасної України протягом четвертинного періоду, яка встановлена на основі наукових досліджень новітніх відкладів спряженим методом, здатність визначати типи та генезис відкладів у польових умовах, вміння проводити загальні палеогеографічні деконструкції за опублікованими матеріалами по геології, геоморфології стратиграфії плейстоцену.

Загальні компетентності: здатність до пошуку і вивчень відслонень четвертинного періоду, відбору зразків на різні методи спряженого аналізу, оброблення результатів досліджень плейстоценових відкладів України з опублікованих матеріалів, вміння встановити основні етапи розвитку природи в плейстоцені за стратиграфічними та геохронологічними схемами

Спеціальні (фахові) компетентності: володіння загальною інформацією про палеогеографію плейстоцену і основні події розвитку природи України в плейстоцені і голоцені , здатність використовувати отримані знання для характеристики етапів розвитку природи на території певних природних та адміністративних районів України

3. Зміст навчальної дисципліни:

Змістовий модуль 1. «ПЛЕЙСТОЦЕН (ЧЕТВЕРТИННІ ВІДКЛАДИ) УКРАЇНИ»

Лекції

Тема 1. Четвертинний період як завершальний етап Кайнозойської ери, особливості палеогеографії Землі в неогені і плейстоцені.

Тема 2. Назви-синоніми та класичні стратиграфічні і палеогеографічні схеми останнього періоду геологічної історії. Вивчення плейстоценових відкладів в Україні. Значення вивчення плейстоцену.

Тема 3. Головні події четвертинного періоду. Направленість, ритмічність та індивідуальні закономірності змін клімату. Льодовикові епохи. Поява людини. Наземне і підземне зледеніння

Тема 4. Причини змін клімату. Асторномічні та геолого- географічні гіпотези . Кліматична роль складу атмосфери та розподілу суші і океанів. Процеси саморозвитку зледеніння

Тема 5. Просторово-часові закономірності розвитку природи в плейстоцені, синхронність і не синхронність, метасинхронність. Районування землі за принципами простору-часу. Гляціальний, перигляціальний і плювіальний пояси Північного зовнітропічного

Тема 6. Методи спряженого аналізу плейстоценових відкладів. Палеогеографічні методи аналізу четвертинних відкладів і літолого-геохімічний, геоморфологічний, палеоботанічний палеонтологічний, геофізичні, археологічні, методи абсолютної геохронології

Тема 7. Стратиграфія і палеогеографія районів наземного зледеніння Європи. Центри зледеніння та зони моренного рельєфу Опірні розрізи відкладів пізнього плейстоцена на території Руської Рівнини і України. Мікулинське міжльодовиков'я . Стратиграфія валдайських відкладів

Тема 8 Середній і ранній плейстоцен Східної Європи і України. Опірні розрізи Середньоплейстоценових відкладів: Польне Лапино і Ліхвінський

Тема 9. Райони сучасного і давнього підземного зледеніння на території Східної Європи . Панування лесів і лесовидних порід. Ритмічність лесів і викопних

порід. Проблема генезису. Стратиграфія лесів України. Типи викопних ґрунтів України. Фауністичні комплекси півдня Руської рівнини в пліоцені-плейстоцені.

Тема 10. Палеогеографія Українських Карпат в плейстоцені у співставленні з плейстоценовою історією Альп і Кавказу. Чорне і Каспійське моря в пліоцені і плейстоцені. Співставлення трансгресій Чорного, Каспійського, і Середземного морів.

Змістовий модуль 1

Практичні

Тема 1. Четвертинний період як завершальний етап Кайнозойської ери. Основні підрозділи. Назви-синоніми

Тема 2. Головні події четвертинного періоду. Льодовикові епохи. Поява людини.

Тема 3. Зміни клімату та їх причини

Тема 4. Просторово-часові закономірності розвитку природи в плейстоцені. Гляціальний, перигляціальний і плювіальний пояси стратирайонів

Тема 5. Типи четвертинних відкладів та палеогеографічні методи їх дослідження

Змістовий модуль 2

Тема 1. Методи спряженого аналізу плейстоценових відкладів. палеоботанічні палеонтологічні методи. Методи абсолютної геохронології.

Тема 2. Стратиграфія і палеогеографія районів наземного зледеніння Європи. Опірні розрізи відкладів пізнього плейстоцена на території Руської Рівнини і України

Тема 3. Голоцен. Вивчення голоценових відкладів на території України. Розрізи голоценових відкладів Дністра і Прута

Тема 4. Середній і ранній плейстоцен Східної Європи і України. Опірні розрізи Палеогеографія Українських Карпат. Чорне і Каспійське моря в пліоцені і плейстоцені.

Тема 5. Райони підземного і надземного зледеніння на півдні Східної Європи і України Стратиграфія лесів і викопних порід. Проблема генезису. Стратиграфія лесів України. Типи викопних ґрунтів України. Фауністичні комплекси півдня Руської рівнини в пліоцені-плейстоцені.

Обсяг вивчення навчальної дисципліни: 3 кредити ЄКТС, 120 годин, у тому числі 40 аудиторних годин (20 лекційних, 20 практичних годин), 80 годин самостійної та індивідуальної роботи.

4. Форма підсумкового контролю: екзамен.

5. Інформація про науково-педагогічних працівників, які забезпечуватимуть викладання цієї навчальної дисципліни: Чернюк Г.В. - кандидат географічних наук, доцент.

6. Перелік основної літератури:

1. Атлас природных условий и естественных ресурсов Украинской ССР. - М.:ГУГК, 1978. -184с.

2. Географічна енциклопедія України. В 3-х томах. – К .: Укр. Енциклопедія ім. М.П. Бажана, 1989-1993.

3. Національний атлас України.К.: ДНВП «Картографія», 2009 - 440с.

4. Марков К.К., Величко А.А., Лазурков Г.И., Миколуев В.А. Плейстоцен. - М.: Высш. Шк., 1978. - 303с.

5. Марков К.К., Величко А.А., Лазурков Г.И., Миколуев В.А. Четвертинний період в 3-х томах. – М.: Наука, 1965-1967 г.г.

6. Г.И. Лазурков. Плейстоцен территории СССР. – М.: МГУ, 1980.

7. Свиточ А.А. Палеогеография плейстоцена СССР. - М.: Изд-во МГУ, 1987. - 188с.

8. Руководство по изучению новейших оложений/ Под. ред.. проф.. П.А. Каплина. - М МГУ, 1980. - 310с.

9. А.А. Артюшенко. Растительность лесостепи и степи Украины в четвертичном периоде. – Киев: Наукова думка, 1970. – 172с.

10.Н.С. Болиховская. Эволюция лесово-почвенной формации северной Евразии. – М.:изд-во Москов Ун-та.,1995. – 270с.

11. Веклич М.Ф. Проблемы палеоклиматологии. – К.Наук. думка, 1987. – 189с.
12. Геологическая история Черного моря по результатам глубоководного бурения. – М. Изд-во Ун-та океанологии АН СССР, 1980.
13. П.К. Заморій. Четвертинні відклади Української РСР. – К.: Вид-во Київського ун-ту, 1962. – 550с.
14. А.М. Криштофович.избрание труды. – М. – Л.: изд-во АН СССР, 1959. – 516 с.
15. Нейштадт М.Н. История лесов и палеогеография СССР в голоцен. М.изд-воАНСССР, 1957.-404с.
16. Развитие природы территории СССР в позднем плейстоцене и голоцене (сборник материалов к конгрессу INQUA. – М.: Наука, 1982. Т.1, Т.2, Т.3.
17. Синицын В.М. Введение в палеоклиматологию.-Л.: Недра, 1967. _232с.
18. Стратиграфия и корреляция морских и континентальных четвертинных отложений Украины.\ Сб. научн. статей. – Киев: Наук. думка , 1987.
19. Стратиграфия УССР. Т. 11. Антропоген. – К.:Наук. думка, 1969. -326.
20. Сидоренко Н.А., Турло С.И. Развитие почв и растительности Украины в голоцене и плейстоцене. - К.: Наукова Думка, 1986. - 188с.
21. И.М. Рослый. Природа УССР в антропогене. – К.: Вища шк., 1986.
22. Четвертичний період. Палеогеографія і літологія. / Сборник к XXVIII Междунар. геологич. конгресу. Гл. ред. А.Л. Яншин. – Киев. – Кишинев, АН СССР, 1989.